

תכנית ההשלמה לתואר ב"א בסייעוד
בית הספר לסייעוד - נצרת

אלימות במשפחה ומערכת הבריאות 290.2902
סמסטר א' תשע"ה 2015/2014

מרצה: ד"ר הדס גולדבלט

שעות קבלה - בתיאום מראש באמצעות הדוא"ל

E-mail: goldblat@research.haifa.ac.il

ימי ג', 10:00-13:30 / נצרת

(המחצית הראשונה של סמסטר א': 21.10.14 – 2.12.14)

מטרות הקורס

1. למידה על תופעת האלימות במשפחה בהקשרה האישי, הבין-אישי, החברתי והתרבותי.
2. למידה על זיהוי, התערבות ומניעה של התופעה בדגש על מערכת הבריאות.
3. למידה והתבוננות בתהליכים שחווים אנשי מקצוע המתערבים בתחום האלימות במשפחה.
4. למידה על אלימות מצד לקוחות כלפי אנשי-צוות רפואי.

מבנה הקורס ואמצעי הלמידה

- הקורס מתבסס על קריאת חובה, הרצאות ודיונים בכתה.
- לכל שיעור יש קריאת חובה מתוך הרשימה הביבליוגרפית.

דרישות הקורס והערכה

- בחינה, אשר תתבסס על החומר המועבר בהרצאות, מצגות וחומר קריאה.
- * הערה: מבין הפריטים המסומנים בכוכבית ייבחר חומר החובה לבחינה (הודעה על רשימת החובה הסופית תינתן בנפרד).
- ציון "עובר" בקורס: 60

מהלך השיעורים

* ייתכנו שינויים בהתאם למהלך השיעורים וצרכי הסטודנטים

נושא 1: אלימות במשפחה: האם זו בעיית בריאות? מהי אלימות אינטימית? הגדרת האלימות במשפחה, הסברים לתופעה ומיתוסים נפוצים קריאה:

*גל, נ' (2003). אלימות נגד נשים: נורמה או סטייה? תל-אביב: הוצאת אדום הקיבוץ המאוחד.
(פרק שני: גישות תיאורטיות, עמ' 30-44; פרק רביעי: היקף התופעה ומאפייניה, עמ' 65-96).

*Currier, D. M., & Carlson, J. H. (2009). Creating attitudinal change through teaching: How a course on "women and violence" changes students' attitudes about violence against women. *Journal of Interpersonal Violence*, 24, 1735-1754. doi:10.1177/0886260509335239

*Kilpatrick, D. G. (2004). What is violence against women? Defining and measuring the problem. *Journal of Interpersonal Violence*, 19, 1209-1234. doi:10.1177/0886260504269679

*Sela-Shayovitz, R. (2010). The role of ethnicity and context: Intimate femicide rates among social groups in Israeli society. *Violence Against Women*, 16, 1424-1436. doi:10.1177/1077801210389579

נושא 2: מאפייני הגבר התוקף, האישה נפגעת האלימות; אלימות נשים כלפי בני-זוג
ודינמיקה של היחידה הזוגית
צפייה בסרט והרצאה
קריאה:

*דפנה-תקוע, שי לב-ויזל, ר' צוויקל, ג' (2005). בריאות נפשית ופיזית בקרב נשים מוכות בנגב: בדואיות לעומת יהודיות. בתוך ר' לב-ויזל, ג' צוויקל וני ברק (עורכות), "שמרי נפשך": בריאות נפשית בקרב נשים בישראל (עמ' 292-309). באר שבע: אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

*חנן, א', גולדבלט, ה' ופינצי-דוהן, ר' (2007). "מה אומרות עיניך?" המשמעות שמעניקים גברים אלימים למבטי נשים. אלימות, א, 101-130.

*יסעור-בורוכוביץ, ד' (2003). אלימות אינטימית: עולמם הרגשי של גברים מכים. תל-אביב: רסלינג. (עמ' 101-115).

*יסעור-בורוכוביץ, ד' וגוסינסקי, ר' (2013). "רצחתי אותה אך בחיים לא הרמתי עליה יד": הבדלים פנומנולוגיים בין רצח בנות זוג לאלימות כלפי נשים. חברה ורווחה, לג, 253-277.

*פרל, ג. ופלד, ע' (2005). חוויית אבהותם של גברים אלימים כלפי בת זוגם. חברה ורווחה, כ"ה, 307-340.

*Buchbinder, E., & Birnbaum, L. (2010). Strength trapped within weakness/weakness trapped within strength: The influence of family of origin experiences' on abused women's lives. *Violence Against Women, 16*, 658-678.
doi: 10.1177/1077801210370311

*Campbell, J. C. (2002). Health consequences of intimate partner violence. *The Lancet, 359*, 1331-1336.

*Carney, M., Buttell, F., & Dutton, D. (2007). Women who perpetrate intimate partner violence: A review of the literature with recommendations for treatment. *Aggression and Violent Behavior, 12*, 108-115. doi:10.1016/j.avb.2006.05.002

*Mechanic, M. B., Weaver, T. L., & Resick, P. A. (2008). Mental health consequences of intimate partner abuse: A multidimensional assessment of four different forms of abuse. *Violence Against Women, 14*, 634-654.
doi:10.1177/1077801208319283

*Swan, S.C., Gambone, L.J., Caldwell, J.E., Sullivan, T. P., & Snow, D. L. (2008). A review of research on women's use of violence with male intimate partners. *Violence and Victims, 23*, 301-314.
<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2968709>

*Widiger, T. A., & Mullins-Sweatt, S. N. (2004). Typology of men who are martially violent: A discussion of Holtzworth-Monroe & Meehan. *Journal of Interpersonal Violence, 19*, 1396-1400. doi:10.1177/0886260504269695

נושא 2: מאפייני הגבר התוקף, האישה נפגעת האלימות; אלימות נשים כלפי בני-זוגן ודינמיקה של היחידה הזוגית (המשך)

Woods, S. J. (2005). Intimate partner violence and post traumatic stress disorder symptoms in women. *Journal of Interpersonal Violence, 20*, 394-402.
doi:10.1177/0886260504267882

נושא 3: הערכה וניבוי של מסוכנות

קריאה:

יסעור-בורוכוביץ, ד', ולביא-אפרת, יי (2007). צווי הגנה לנשים מוכות בישראל. *חברה ורווחה, כז*, 254-237.

*פישמן, ג' ומש, ג' (2006). אלימות כלפי נשים: גורמים המנבאים את קרבנותן. *מגמות, מ"ד*, 315-297.

נושא 4: ילדים ומתבגרים שנחשפים לאלימות כלפיהם ובין הוריהם צפייה בסרט והרצאה

*גולדבלט, ה' (2001). המשמעות שמעניקים מתבגרים לאלימות בין הוריהם. חיבור לשם קבלת תואר "דוקטור לפילוסופיה", אוניברסיטת חיפה. (עמ' 3-30).

*פינצ'י, ר', שניט, ד' ו-וייצמן, א' (1999) ילדים מוכים: פרופיל מאפיין וכלי אבחוני. *חברה ורווחה י"ט*, 460-433.

*Godbout, N., Dutton, D. G., Lussier, Y., & Sabourin, S. (2009). Early exposure to violence, domestic violence, attachment representations, and marital adjustment. *Personal relationships, 16*, 365-384. doi:10.1111/j.1475-6811.2009.01228.x

*Herrenkohl, T. I., Sousa, C., Tajima, E. A., Herrenkohl, R. C., & Moylan, C. A., (2008). Intersection of child abuse and children's exposure to domestic violence. *Trauma, Violence & Abuse, 9*, 84-99. doi:10.1177/1524838008314797

Holt, S., Buckley, H., & Whelan, S. (2008). The impact of exposure to domestic violence on children and young people: A review of the literature. *Child Abuse and Neglect, 32*, 797-810. doi:10.1016/j.chiabu.2008.02.004

*Mrug, S., Loosier, P. S., & Windle, M. (2008). Violence exposure across multiple contexts: Individual and joint effects on adjustment. *American Journal of Orthopsychiatry, 78*, 70-84. doi:10.1037/0002-9432.78.1.70

Reyome, N. D. (2010). Childhood emotional maltreatment and later intimate relationships: Themes from the empirical literature. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 19*, 224-242. doi:10.1080/10926770903539664

נושא 5: התעללות בזקנים והזנחתם במשפחה ובמוסדות לטיפול ממושך צפייה בסרט והרצאה קריאה:

*בנד-וינטרשטיין, ט' (2009). להזדקן יחד בצל אלימות: דפוסי אינטראקציה זוגית ואלימות אינטימית בזיקנה. *גרונטולוגיה, 36*(3-2), 132-109.

נושא 5: התעללות בזקנים והזנחתם במשפחה ובמוסדות לטיפול ממושך (המשך)

* בנד-וינטרשטיין, ט', קורן, ח' ואיזיקוביץ, צ' (2013). זיכרונות של נשים זקנות בצל אלימות אינטימית ארוכת שנים: מבט רטרוספקטיבי. **מגמות: רבעון למדעי ההתנהגות**, 49, 134-148.

* בן נתן, מ', לבנשטיין, א', ואיזיקוביץ, צ' (2009). גורמים פסיכו-חברתיים להתעמרות בקשישים במוסדות לטיפול ממושך בישראל. **גרונטולוגיה**, 36(3-2), 81-108.

הנטמן, ש', כהן, ג', חרוסט, ח', וסאסי, ט' (2004). התעללות בזקנים: סקירת התופעה והצגת ערכת הדרכה לאיתור ולמניעה. **גרונטולוגיה**, 31(1), 33-41.

לבנשטיין, א', איזיקוביץ, צ', ובנד-וינטרשטיין, ט' (2009). הסקר הארצי הראשון בתחום ההתעללות בזקנים והזנחתם, כמד נתונים וכמנוף לשינוי. **גרונטולוגיה**, 36(3-2), 15-36.

עמותת המשפט בשירות הזיקנה. (2006). **דף עובדות: התעללות בזקנים – האם החוק בישראל מגן מפניה? (באתר ההוראה המתוקשבת)**

*Band-Winterstein, T. (2012). Narratives of aging in intimate partner violence: The double lens of violence and old age. *Journal of Aging Studies*, 26, 504-514.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.jaging.2012.07.003>

*Band-Winterstein, T., & Eisikovits, Z. (2009). Aging out of violence: multiple faces of intimate violence over the life span. *Qualitative Health Research*, 19, 164-180.
doi:10.1177/1049732308329305

*Fisher, B. S., Zink, T., & Regan, S. L. (2011). Abuses against older women: Prevalence and health effects. *Journal of Interpersonal Violence*, 26, 254-268.
doi:10.1177/0886260510362877

נושא 6: עקרונות איתור נפגעים והתערבות עם אלימות במשפחה בדגש על מערכת הבריאות

*** הערה: באתר הלמידה המתוקשבת של הקורס מצויות תקנות משרד הבריאות בעניין איתור וטיפול בקרבנות אלימות במשפחה! ניתן לחפש ולהורידן גם מאתר משרד הבריאות: <http://www.health.gov.il/forms/search.asp> ולהקיש במילות מפתח - "אלימות".**

קריאה:

*גולדבלט, ה' וגרנות, מ' (2009). השלכותיה של אלימות במשפחה על בריאותן של נשים דרוזיות בישראל. בתוך פ' עזאיזה, ח' אבו-בקר, ר' הרץ-לזרוביץ וא' גאנס (עורכים), **נשים ערביות בישראל: תמונת מצב ומבט לעתיד** (עמ' 163 – 179). תל-אביב: הוצאת רמות – אוניברסיטת תל-אביב.

*גל, נ' (2003). **אלימות נגד נשים: נורמה או סטייה?** תל-אביב: הוצאת אדום הקיבוץ המאוחד. (מערכת הבריאות: עמ' 237 – 268).

משרד הבריאות. (2003). **איתור וטיפול נשים נפגעות אלימות במשפחה ע"י מטפלים במסגרות הבריאות – באשפוז בקהילה** [חוזר מנכ"ל משרד הבריאות 23/03 (התשס"ד)]. אוחר ב-11 במרץ, 2012 מ- http://www.health.gov.il/hozer/mk23_2003.pdf

נושא 6: עקרונות איתור נפגעים והתערבות עם אלימות במשפחה בדגש על מערכת הבריאות
(המשך)

- *Ben-Natan, M. (2014). Screening by healthcare staff for domestic violence against women in Israel - ethical and legal aspects. *Journal of Family Violence*, 29, 809–813. Doi: 10.1007/s10896-014-9625-2
- *Ben Natan, M., Ben Ari, G., Bader, T., & Hallak, M. (2012). Universal screening for domestic violence in a department of obstetrics and gynaecology: A patient and carer perspective. *International Nursing Review*, 59, 108-114. doi:10.1111/j.1466-7657.2011.00931.x
- *Ernst, A.A., & Weiss, S. J. (2002). Intimate partner violence from the emergency medicine perspective. *Women & Health*, 35 (2/3), 71-81.
doi:10.1300/J013v35n02_05
- *Gray-Vickrey, P. (2004). Combating elder abuse. *Nursing*, 34(10), 47-51.
- *Lo Fo Wong, S., Wester, F., Mol, S., Romkens, R., Hezemans, D., & Lagro-Janssen, T. (2008). Talking matters: Abused women's views on disclosure of partner abuse to the family doctor and its role in handling the abuse situation. *Patient Education and Counseling*, 70, 386–394. doi:10.1016/j.pec.2007.11.013
- *Mulryan, K., Cathers, P., & Fagin, A. (2004). How to recognize and respond to child abuse. *Nursing*, 34(10), 52-55.
- *Rhodes, K. V., Frankel, R. M., Levinthal, N., Prenoveau, E., Bailey, J., & Levinson, W. (2007). "You're not a victim of domestic violence, are you?" Provider–Patient communication about domestic violence. *Annals of Internal Medicine*, 147, 620-627.
- *Weeks, E. K., Ellis, S. D., Lichstein, P. R., & Bonds, D. E. (2008). Does health care provider screening for domestic violence vary by race and income? *Violence Against Women*, 14, 844-855. doi:10.1177/1077801208320246
- Yonaka, L., Yoder, M. K., Darrow, J. B., & Sherck, J. P. (2007). Barriers to screening for domestic violence in the emergency department. *The Journal of Continuing Education in Nursing*, 38(1), 37–45. Retrieved from <http://www.slackjournals.com/article.aspx?rid=20229>

**נושא 7: דילמות אתיות בהתערבות עם נשים נפגעות אלימות
קריאה:**

*בוכבינדר, א' ואסעד, ס' (2000). דילמות אתיות של עובדים סוציאליים המטפלים באלימות נגד נשים בחברה הערבית. **חברה ורווחה, כ, 81-67.**

*Cook, R. J., & Dickens, B. M. (2009). Dilemmas in intimate partner violence. *International Journal of Gynecology and Obstetrics, 106*, 72-75. doi:10.1016/j.ijgo.2009.03.011

**נושא 8: סוגיות תרבותיות בהבנה ובהתערבות באלימות אינטימית
קריאה:**

*גיגור, ב', ואחראי, א' (2008). אסטרטגיות התמודדות של נשים דרוזיות לאלימות בני זוגן. בתוך "קיס, י' בר-זוהר ולי' עדן (עורכים), **קרבות: אכיפת החוק, מין וחברה** (עמ' 373-403). בית ברל: מסדה והאגודה הישראלית לקרימינולוגיה.

דהאן, נ', ולוי, צ' (2011). התעללות רוחנית: המשגה ראשונית בעקבות קבוצה טיפולית חרדית. **חברה ורווחה, לא, 7-27.**

*חאגי-יחיא, מ', וסדן, א' (2007). נשים מוכות בחברות קולקטיביסטיות: סוגיות בהתערבות ובהעצמה. **חברה ורווחה, כז, 423-451.**

*שהם, א' (2012). **להציץ מבעד לחומות: אלימות כלפי בנות זוג בקהילות סגורות**. באר שבע: הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב. פרק שני: אלימות כלפי בנות זוג בחברה הפלסטינית בישראל (עמ' 109 – 144).

*מרקוביצקי, ג', דורון, ה', ושריד, מ' (2007). אלימות זוגית בקרב עולים מחבר העמים: אוכלוסיה כללית ומשתמשי רווחה. **אלימות, א' (1), 131-146.**

*Bryant-Davis, T. (2010). Cultural considerations of trauma: Physical, mental and social correlates of intimate partner violence exposure. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy, 2*, 263-265. doi:10.1037/a0022040

**נושא 9: הטיפול לאור החוק: מקומם של המשטרה, בתי המשפט והחוקים רלוונטיים
קריאה:**

משרד הבריאות. (1992). **חוק למניעת אלימות במשפחה – התשנ"א-1991 – כרזה וחוברת הסבר** [חוזר מנכ"ל משרד הבריאות 9/92 (התשנ"ב)]. אוחר ב-11 במרץ, 2012 מ-

http://www.health.gov.il/hozer/mk09_1992.pdf

משרד הבריאות. (2003). **תקנות למניעת אלימות במשפחה (יידוע אנשי מקצוע בתחום הבריאות) התשס"ב-2002** [חוזר מנכ"ל משרד הבריאות 1/03 (התשס"ג)]. אוחר ב-11 במרץ, 2012 מ-

http://www.health.gov.il/hozer/mk01_2003.pdf

*Eisikovits, Z., Buchbinder, E., & Bshara A. (2008). Between the person and the culture: Israeli Arab couple's perceptions of police intervention in intimate partner violence. *Journal of Ethnic & Cultural Diversity in Social Work, 17*(2), 108-129. doi:10.1080/15313200801941531

**נושא 10: השלכות העבודה עם נפגעי אלימות ותוקפיהם על אנשי הצוות הרפואי:
קריאה:**

*גולדבלט, ה' (2013). חוויית המפגש של אחיות עם נשים נפגעות אלימות במשפחה. *חברה ורווחה*,
לג, 303-329.

*Hinderliter, D., Doughty, A. S., Delaney, K., Pitula, C. R., & Campbell, J. (2003).
The effect of intimate partner violence education on nurse practitioners' feelings
of competence and ability to screen patients. *Journal of Nursing Education*, 42,
449-454. Retrieved from
<http://search.proquest.com/docview/203941853/fulltextPDF?accountid=14544>

*Band-Winterstein, T. (2012). Nurses' experiences of the encounter with elder
neglect. *Journal of Nursing Scholarship*, 44, 55-62. doi: 10.1111/j.1547-
5069.2011.01438.x

*Bengtsson-Tops, A., Saveman B. I., & Tops, D. (2009). Staff experience and
understanding of working with abused women suffering from mental illness.
Health and Social Care in the Community, 17, 459-465. doi: 10.1111/j.1365-
2524.2009.00843.x

*Hägglom, A. M. E., & Möller, A. R. (2006). On a life-saving mission: Nurses'
willingness to encounter with intimate partner abuse. *Qualitative Health
Research*, 16, 1075-1090. doi:10.1177/1049732306292086

**נושא 11: אלימות לקוחות כלפי צוות רפואי:
קריאה:**

*Drach-Zahavi, A., Goldblatt, H., Granot, M., Hirshmann, S., & Kostinsky, H.
(2011). Control: Patients' aggression in psychiatric settings. *Qualitative Health
Research*, 22, 43-53. doi: 10.1177/1049732311414730

*Farrell, G. A., Bobrowski, C., & Bobrowski, P. (2006). Scoping workplace
aggression in nursing: Findings from an Australian study. *Journal of Advanced
Nursing*, 55, 778-787. doi:10.1111/j.1365-2648.2006.03956.x

*MacIntosh, J., Wuest, J., Gray, M. M., Merritt, M., & Cronkhite, M. (2010).
Workplace bullying in health care affects the meaning of work. *Qualitative
Health Research*, 20, 1128-1141. doi:10.1177/1049732310369804

*Magnavita, N., & Heponiemi, T. (2011). Workplace violence against nursing
students and nurses: An Italian experience. *Journal of Nursing Scholarship*, 43,
203-210. doi: 10.1111/j.1547-5069.2011.01392.x

*O'Donnell, S., MacIntosh, J., & Wuest, J. (2010). A theoretical understanding of
sickness absence among women who have experienced workplace bullying.
Qualitative Health Research, 20, 439-452. doi:10.1177/1049732310361242

קריאה מומלצת נוספת

- חברה ורווחה. (2013). **חוברת מיוחדת בנושא אלימות נגד נשים במשפחה**. כרך ל"ג (2). **החוברת נמצאת באתר הלמידה המתוקשבת, בספריית מקורות מידע.**
- בוכבינדר, א' (2001). **העבר נוכח: תפיסות נשים מוכות את משפחת המוצא שלהן והשפעותיה על חייהן (חיבור לשם קבלת תואר "דוקטור לפילוסופיה")**. אוניברסיטת חיפה.
- גולדבלט, ה' (2001). **המשמעות שמעניקים מתבגרים לאלימות בין הוריהם (חיבור לשם קבלת תואר "דוקטור לפילוסופיה")**. אוניברסיטת חיפה.
- הוכמן, ש' (2005). **הפנומנולוגיה של אונס בידי בן זוג מכה: הקשר בין החוויה לתפיסת גברים, הזוגיות, העצמי והמצב הנפשי של הקרבן (עבודת גמר לקבלת תואר "מוסמך")**. אוניברסיטת חיפה.
- וינרשטיין, ט' (2002). **להזדקן באלימות: סיפורי חיים של נשים מוכות זקנות**. (עבודת גמר לקבלת תואר "מוסמך"). אוניברסיטת חיפה.
- יסעור-בורוכוביץ, ד' (2003). **אלימות אינטימית: עולמם הרגשי של גברים מכים**. תל-אביב: רסלינג.
- רבינוביץ, ט' (2003). **כלה ונחרצה**. תל-אביב: ספרית פועלים והקבוץ המאוחד.
- פרל, ג' (2003). **חווית ההורות של גברים אלימים כלפי בנות זוגם**. (עבודת גמר לקבלת תואר "מוסמך"). אוניברסיטת תל-אביב.